بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/51
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީ
- އިސްތިއުނާފަށް ހާޒިރުވި ފަރާތް: ފޯކަސް އިންފޮކޮމް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާގުޅޭ ހިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހެޅި މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 07 ޞަފަރު 1443 / 14 ސެޕްޓެމްބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 10 ޖުމާދަލްއޫލާ 1440 / 21 ޖަނަވަރީ 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ
- ނިންމި ތަން: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 05 ޑިސެންބަރު 2017
- ނިމުނު ތާރީޚް: 25 ޑިސެންބަރު 2018

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު، (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދު އަދި ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަރީފު ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-633/2004 މިހެފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "**އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް**" މިފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައި) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ބެލި ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ފޯކަސް އިންފޮޓެކް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-02/2003 މިހެފަހުން "**އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާފަރާތް**" ނުވަތަ "**ފޯކަސް އިންފޮޓެކް**" މިފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައި) އެވެ.

މައްސަލައިގެ ފަސްމަންޒަރު

2. "އިންޓަރނެޓް ސަރވިސަސް ރީސޭލް އެންޑް އެކްސެސް ޓު ކޭޗިންގ އެގްރީމަންޓް"[1] ނަމާ އެއްބަސްވުމެއްގައި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އާއި ފޯކަސް އިންފޮޓެކް އާ ދެމެދު 8 އޭޕްރީލް 2015 ތާރީޚުގައި ސޮއިކޮށްފައިވެއެވެ. ދެފަރާތުން މި އެއްބަސްވުން ވެފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް ދެމުން ގެންދާ އިންޓަރނެޓްގެ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ދެފަރާތުން އެކުގައި މަސައްކަތް ކުރުމަށްޓަކައިކަން އެއްބަސްވުމަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.[2] އެގޮތުން މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފޯކަސް އިންފޮޓެކްގެ "އިންޓަރނެޓް ރީސެލަރ" އެއް (ފޯކަސް އިންފޮޓެކްގެ އިންޓަރނެޓް ވިއްކާ ދެވަނަ ފަރާތެއް) ގެ ގޮތުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް

[1] INTERNET SERVICES RESALE AND ACCESS TO CACHING AGREEMENT (8th April 2015) –Exhibit 1

[2]. އެއްބަސްވުމުގެ ފުރަތަމަ ސަފްޙާ (ސީ)

ހައްޤަށްވެގެން ވެއެވެ.[3] އަދި ޤާނޫނީ އިންޒާރުދީ އަކީ ކާޝިނގެ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އުޖޫރަ ބެލެހެއްޓުން އިން އެއްބަސްވުމަށްފައިވެއެވެ.[4] މި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތަކީ 5 އަހަރު ދުވަހެވެ.[5]

3. ބޭނުމުން އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުން އުޖޫރަ ބެލެހެއްޓުން އިން ދެމުން ގެންދިޔަ ކާޝިނގެ ހިދުމަތުގެ ސޮޕީ ގެސްޓްގައި ދަރުކާރު އުޖޫރަ ބެލެހެއްޓުން އިން އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވެފައިވާކަމަށް ކަރަޒުއަޅައި ދިޔުމަކުރައި، އެކަމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނީ އިންޒާރުދީފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ޤާނޫނީ އިންޒާރު ސިވިލް ކޯޓުގައި ދަޢުވާކުރިއެވެ. އެ ދަޢުވާ އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ބަލައި، ޤާނޫނީ އިންޒާރުދީފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައި ހިމެނޭ ނުކުތާތަކުން ބުނެވުނު ޤާނޫނީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރިއެވެ. މިއީ އެގޮތުން ބަލާ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގައި ހުކުމްކުރި ދަޢުވާ

4. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރި ދަޢުވާއަކީ، 08 އޮކްޓޫބަރު 2015 ގައި ޤާނޫނީ އިންޒާރު ދީފައި، އުޖޫރަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދުވަސް ވަޒަންކުރުމަށް "އިންޓަރނެޝަނަލް ރިސޯޓްސް" އެއްގެ ކާޝިނގެ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އެއްބަސްވުމަށް ޤާނޫނީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގައި ހިދުމަތް އުޖޫރަ ބެލެހެއްޓުން އިން އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވެފައިވާ ކަމަށް ދަޢުވާކުރި، ޤާނޫނީ އިންޒާރުދިނުމަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށް ނަންބަރު 4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު) ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޤާނޫނީ އިންޒާރު ދީފައިވާ ގެއްލުމުގެ

[3] އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ށ)
[4] އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ބ)
[5] އެއްބަސްވުމުގެ 9 ވަނަ މާއްދާ

ބަދަލުކަމުގައިވާ 1,578,450/63ރ. (އެއްމިލިއަން ފަސްލައްކަ ހަތްދިހަ އަށްހާސް ހަތަރުސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ ފަސްދޮޅޭސް ލާރި) އާއި، US$8,165,000·00 (އަށްމިލިއަން އެއްލައްކަ ފަސްދޮޅަސް ފަސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓްގެ ކިބައިން ހޯދުމަށް އެދި ޕާޓީސް އިންޓްރެސްޓްގެ ފަރާތުން އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓްގެ މައްޗަށް ކުރި ދަޢުވާއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާޠިލްކުރުމަށް މައިގަނޑު ސަބަބުތައް

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާޠިލްކުރުމަށް އެދެނީ އަންނަނިވި މައިގަނޑު ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށެވެ.

5.1 ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމަކީ މުޤާބިލެއް އޮތް، ޤާނޫނީގޮތުން ބަނދެވިގެންވާ އެއް އެގްރީމެންޓެއް ނޫން.

5.2 އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓް އިން ޕާޓީސް އިންޓްރެސްޓާ އަށް ދެމުން ގެންދިޔަ ޚިދުމަތް މެދުކަނޑާލުމުން ނުވަތަ ދަތުރުކުރުމަކީ އެގްރީމަންޓްގެ ދަށުން ކުރުން ހުއްދަކަމެއް ނޫނެކަން ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރުން އެނގެން އޮތުން.

5.3 އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓް އިން ޕާޓީސް އިންޓްރެސްޓާ އަށް ދެމުން ގެންދިޔަ ޚިދުމަތް ދަތުރުފަތުރުވެރިކަން ޚިދުމަތް ދެމުން އަންނަ ގޮތުގެ ތާރީޚުން އެނގެން އޮތް އިރު އެކަން ނަފީކުރުމަކަށް އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓް އިން ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރެއް ހުށަހަޅާފައިނުވުން.

5.4 އެޕީޑީ މެނޭޖްމަންޓް އިން ޕާޓީސް އިންޓްރެސްޓާ އަށް ދެމުން ގެންދިޔަ ޚިދުމަތް ދަތުރުކުރުމުގެ ސަބަބުން ޕާޓީސް އިންޓްރެސްޓްގެ ބަޔަށް ކަސްޓަމަރުން ގެއްލި އުނިކަމުކުރަން ގެއްލުން ވެފައިވާކަން ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކުން އެނގެން އޮތުން.

5.5 މިނިވަން އޮޑިޓް ފާރމެއް ކަމަށްވާ "21 ކޮންސަލްޓިންގ އެލް.އެލް.ޕީ" ގެ ރިޕޯޓް އަދި ރެވެނިއު ރިޕޯޓަކީ މިބާވަތުގެ ކަންކަމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ އިންޓަރނޭޝަނަލް މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތަށް

ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ރިޕޯޓްކަމަށް ވުން އަދި އެ ރިޕޯޓުގައި ފޯކަސް އިންފޮކޮމް އަށް ލިބިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ގޮތުގައި ބާކީހުރިފައިސާ -/67,360,917ރ. (ފަސްދޮޅަސް ހަތް މިލިއަން ތިންސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސްހާސް ނުވަސަތޭކަ ސަތާރަ ރުފިޔާ) ކަމަށް ވުން.

5.6 އެގްރިމަންޓުގެ 13، 16 (ސީ) އަދި 23 ވަނަ މާއްދާއަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ޝަރީޢަތަށް އަރުވަން ޤާނޫނީގޮތުން އެއްވެސް ހުރަހެއް އޮތް މާއްދާތަކެއް ނުހުންނަކަމުން، މިއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް

6. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާގައި ހުކުމް ކުރައްވާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

"ދެންފަހެ، އިސްތިފާދާކުރަ ކުރެވުނު ނުކުތާ ތަކާއި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޔާންތަކާއި ލިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ރިއާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީ އާއި، ފޯކަސް އިންފޮކޮމް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ދެމެދު "އިންޓަރނެޓް ސަރވިސަސް ރިސޭލް އެންޑް އެކްސެސް ޓު ކަސްޓަމަރސް އެގްރިމަންޓް" މިނަމުގައި 08 އޮކްޓޯބަރު 2015 ގައި އެގްރިމަންޓެއްގައި ސޮއިކުރެވިފައިވާކަމާއި، މި އެގްރިމަންޓް ވެވުނުއިރު އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް ފިކްސްޑް ބްރޯޑްބޭންޑް ނުވަތަ އިންޓަރނެޓްގެ ޚިދުމަތް ދިނުމަށްޓަކައި އިންޓަރނެޓް ސާރވިސް ޕްރޮވައިޑަރ ލައިސަންސް (އައި.އެސް.ޕީ ލައިސަންސް) ސަރުކާރުން ލިބިފައިވާ ފަރާތެއް ނޫންކަމާއި، މި އެއްބަސްވުމުގައި ދެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވަނީ ދެފަރާތުން އެކުގައި މަސައްކަތްކޮށްގެން ދެފަރާތަށް ފައިދާ ހޯދުމުގެ ގޮތުން ޚާއްސަ އިންފޮކޮމްގެ ފިކްސްޑް ބްރޯޑްބޭންޑް ނުވަތަ އިންޓަރނެޓްގެ ޚިދުމަތް ދިނުމަށްޓަކައި އިންޓަރނެޓް ސާރވިސް ޕްރޮވައިޑަރ ލައިސަންސް (އައި.އެސް.ޕީ ލައިސަންސް) ގެދަށުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއިން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް އިންޓަރނެޓްގެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، އޭގެބަދަލުގައި ފޯކަސް އިންފޮކޮމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ކަސްޓަމަރުންގެ ޚިދުމަތް ދިނުމަކަށް މިދެފަރާތުގެ ދެމެދު

ސޮއިކުރިފައިވާ އިސްތާ ދެންނެވުން އެގްރީމެންޓުންނާއި ދެފަރާތުގެ ބަހުންވެސް އެނގެން އޮތުމާއިއެކު މި އެގްރީމެންޓްގެ ދަށުން ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީއަށް ޕްރޮޑަކްޓްސްތައް ހިދުމަތްތައް ޕްރޮވައިޑްކުރުން ދަނިކޮށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީގެ ފަރާތުން އެގްރީމެންޓްގެ ދަށުން ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދެމުންގެންދިޔަ ހިދުމަތް ދަތިކޮށްފައިވާކަމާއި، އެކަމުގެ ސަބަބުން ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން އުރީދޫގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް ދެމުންގެންދިޔަ ހިދުމަތް ދަނޑިވަޅުގައި އުރީދޫގެ ކަސްޓަމަރުން ގެއްލި އުރީދޫގެ ވިޔަފާރިއަށް ގެއްލުން ލިބިފައިވާކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ޖުމްލަކޮށް އެހެން އޮޕަރޭޝަނަލް މިއުޞޫލުގެ ބަދަލުގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޤާނޫނު) ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބޭ އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީގެ ފަރާތުން ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ބަދަލުގައި މިގޮތުން ބަދަލުގެ ގޮތުގައި -/67,360,917ރ. (ފަސްދޮޅަސް ހަތްމިލިއަން ތިންލައްކަ ފަސްދޮޅަސްހާސް ނުވަސަތޭކަ ސަތާރަ ރުފިޔާ) އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީގެ ފަރާތުން ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދޭންޖެހޭކަން މަދަނީ މިންގަނޑުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެއްޖެ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މިފައިސާ ޓޯރަސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ލިބިދިނުމުގެ ގޮތުން 25 ޑިސެމްބަރު 2018 މިދުވަހުން ފެށިގެން މަދުވެގެން އެމަހަކު ދޭގޮތަށް ސިވިލްކޯޓަށް ފައިސާ ދައްކަމުންދާނެ މިގޮތަށް 04 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި -/67,360,917ރ. (ފަސްދޮޅަސް ހަތްމިލިއަން ތިންލައްކަ ފަސްދޮޅަސްހާސް ނުވަސަތޭކަ ސަތާރަ ރުފިޔާ) ދައްކައި ހަވާލު ކުރުމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޮމްޕެނީއަށް އަންގައި ޙުކުމް ކޮށްދީފައެވެ."

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

7. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން 13 (ތޭރަ) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި އެ ނުކުތާތަކާ ބެހޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތައް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާ ޚުލާޞާ:** ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާއިން ހުށަހެޅުނު މައްސަލައަކީ، ފޯކަސް އިންފޮކޮމްއާއި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއާ ދެމެދު ވެފައިވާ "އިންޓަރނެޓް ސަރވިސަސް ރީސޭލް އެންޑް އެކްސެސް ޓު ކޮނެކްޝަންސް އެގްރީމަންޓް" ގެ 28 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ސިވިލް ކޯޓަށް ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ނެތް މައްސަލައެއް ޝަރީޢަތްކުރަން ދެންނެވި ނަމަވެސް، އެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ބަލާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/386 ޤަޟިއްޔާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ދެވަނަ ނުކުތާ ޚުލާޞާ:** އެގްރީމަންޓްގެ ދަށުން އުފެދޭ މައްސަލަތައް ހައްލުކުރާނީ އާބިޓްރޭޝަން މެދުވެރިކޮށްގެން ބައިނަލްއަޤްވާމީގޮތުން، އެ މަރުކަޒާ ކުރިއަށް ގެންގޮސް ދިވެހި ޤައުމުތަކުގެ ނިޒާމު ނުފެތޭ، އެ މަރުކަޒާއި ކޯޓުން ބެލުމަށް ގެންދެވޭނެ ކަމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ހަމައެއް ސާފުނުވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ތިންވަނަ ނުކުތާ ޚުލާޞާ:** އިސްވެ ދެންނެވި އެގްރީމަންޓަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު އެގްރީމަންޓެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި ނުވާހިނދު، އެ އެގްރީމަންޓުގައި ވަކިގޮތަކަށް އެއްބަސްވެފައިވީނަމަވެސް، އެންމެ ގޮތަކަށް އެ އެގްރީމަންޓް މާނަކުރުމުގައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާއިން ކުރެއްވި ޙުކުމް ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަން ފެންނަ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ފޯކަސް އިންފޯކޮމާއި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއާ ދެމެދު ވެފައިވާ "އިންޓަރނެޓް ސަރވިސަސް ރީސޭލް އެންޑް އެކްސެސް ޓު ކެޕޭސިޓީ އެގްރީމަންޓް" އަކީ އެއްވެސް ކަހަލަ ގެއްލުމުގެ ބަދަލެއް ނަގައިދިނުމަށްވެފައިވާ އެގްރީމަންޓެއް ނޫންކަމަށް އެ އެގްރީމަންޓުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށް، އަދި އެގްރީމަންޓުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (ސީ) ގެ ދަށުން، އެ އެގްރީމަންޓުގެ އިލްތިޒާމުތައް ތަންފީޒުކުރުވުމީ އެގްރީމަންޓާ އެއްގޮތްކަމަށް ބަޔާންކޮށް، އެގޮތަށް އެދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވަނިކޮށް، އެ ނޫންގޮތަކަށް (ސިވިލްޓިވްކޮށް) އެ އެގްރީމަންޓު މާނަކުރުމަކީ އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ހައްޤު ގެއްލިގެން ގޮސްފައިވާކަމުގެކަމަށް ޤަބޫލުކުރުވުމާއި އަދި، އެގޮތަށް އެގްރީމަންޓް މާނަކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ޝަރީޢަތަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ނުފެންނަ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ފަސްވަނަ ނުކުތާ އަކީ: އިސްވެ ދެންނެވި އެގްރީމަންޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "ކެޕޭސިޓީ" ގެ ޚިދުމަތަކީ ފޯކަސް އިންފޯކޮމުގެ "މުޅި ވިޔަފާރި" އެއް ނޫންކަމާއި، އެއީ، އިންޓަރނެޓުގެ ޚިދުމަތް އިތުރު ފުރިހަމަކޮށް ގެނެސްދޭ ކަމެއްކަމަށްވީ ނަމަވެސް އަދި އެއާ ނުލައި އިންޓަރނެޓުގެ ޚިދުމަތް ދޫކުރެވޭނެކަމެއްކަމަށްވިޔަސް، އެހެންކަމުންކަން ރިޢާޔަތްކުރެވޭނެ، އެއީ (ކެޕޭސިޓީއަކީ) ފޯކަސް އިންފޯކޮމުގެ މުޅި ވިޔަފާރިކަމަށް ބަލައި ބިނާވެފައި ހުކުމަކީ، އެ ހުކުމަކީ ރަނގަޅުނޫން ކަމެއް ކަމަށް ފެންނަ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ހަވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާއާއިން ފޯކަސް އިންފޯކޮމަށް ގެއްލުންވެއްޖެކަމުގައި، ކަސްޓަމަރުން ގެއްލިޖެކަމަށް ފޯކަސް އިންފޯކޮމުން ބުނާ ބުނުން ޝަރީޢަތަށް، އެފަރާތަށް ގެއްލުމެއްވިކަމެއް، އެ ގެއްލުމުގައި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއާ ހުރި ގުޅުމެއް، އަދި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއާ ދެކޮ މިންވަރެއް އަދި ޖާގައެއް އެ ދަޢުވާއާއިން

ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ އުނދަގޫ މަޖިލިސްވާ ބަރުދު ގެއްލިފައިވާ ކަމުގައްކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- ހަތްވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާއާއިން ހުކަސް އިސްޓޮޕަލްއިން އުޅުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުދިނުމުގެ ޖާބިރީ ގަރާރުތަކުން ސާބިތުވާން ޢަމަލް ހިނދު، ޝަރީޢަތުގެ ޙިމާޔަތުން ބަދަލުކުރުމުގެ މަޖުބޫރާ ނިޔަތަށްވެސް ވަނިކޮށް، ހުކަސް އިސްޓޮޕަލްއިން އިތުރު ޖިނާއީ ޝަރީޢަތުގައި ހުރަހަކަށް، އެކަށޭނަކަމުގެ މައްސަލަ ދަށުން ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައި، ނަންގަވައި ދެއްވި ބަދަލެއް އުނދަގޫ މަޖިލިސްވާ ހަރަކާތް ބަދަލުކުރުމާއި، ހުކަސް އިސްޓޮޕަލްއަށް ޖިނާއީ ފާހަގަ ކަމުގައްކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.
- އަށްވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ޝަރީޢަތުގެ ޙިމާޔަތުން ބަދަލުކުރުމުގެ މަޖުބޫރާ ނިޔަތަށްވެސް ވަނިކޮށް، ހުކަސް އިސްޓޮޕަލްއިން ހުރަހަކުން "ޑިއު އޮތް ޑިލިޖެންސް ރިޕޯޓް" އަކީ މިނިވަން އޮޑިޓް ފަރުމަކުން، އިންޑިޕެންޑެންޓް މިންގަނޑެއްގާ ޢަމަލުކުރެވިފައިވާ ރިޕޯޓެއްކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ހަމައެއް ސާބިތުވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.
- ނުވަވަނަ ނުކުތާ އަކީ: އިސްވެ ދެންނެވި އޮޑިޓަރުންގެ ދަރުން ދެފަރާތުގެ އިއްތިފާޤުވެފައި "ޑިއުޑިލިޖެ" އެ ދެފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓަށް ފާސްކުރި ވެވިފައި އެއްބަސްވުމުގެ ތަޢުރީފުން ފެއްޓިގެން އެކްޓް ވޯރާރަ ދެފަރާތުގެ އެއްބަސްވުން ބަދަލުވިފައިވާ ވެސްވާތީ، ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެފައިވާ ނުކުތާއެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- ދިހަވަނަ ނުކުތާ އަޅީ: ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއަން ގެއްލުން ދިނުމަކަން އެފަރާތަށް ގަބޫލުކުރެވޭނަމަ،
އެފަރާތަށް ދިނީ ގެއްލުން ކުރެކުރުމަން ކުރި އެއްވެސް ކަމެއް ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކޮށްދެވިފައިނުވާތީ،
ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައިވާ އެއްބަސްވުމާ ހިލާފަށް ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއަން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ސިވިލް
ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ގަޟިއްޔާއިން ނަންގަވައިދެއްވާފައިވާތީ ޤާނޫނު ނަންބަރު
4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު)ގެ 24 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފަށްކަމަށް ވީނަމަ
ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- އެގާރަވަނަ ނުކުތާ އަޅީ: އިސްލާމް ދީނުގައި އެގްރީމަންޓުގެ ދަރުމަން ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއިން އުޖޫރަ
މާލީ ފައިސާއަން ދިނުމަން ބޭނުކުރާނީ ހުރުމަތްކަމަށް މިހާރުވެސް ދަރުމަކުރާނަމަ ސިވިލް ކޯޓުގެ
ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ގަޟިއްޔާގެ ޙުކުމްގައި ބާރާނުކުރައްވާފައިވާ ކަނޑައެޅިގެން
ހަމަޖެހި ހުށަހަޅަނީފައިން އަދި، "ކޮމިޝަން" ގެ ހުރުމަތޭ ކަމުބަދަލުގެންނަވާ ހުރުމަތްއްކަމަން
ބާރާނުކުރެއްވިފައިވާފައިވާ ޙަލާލުގެ ނުލިބި ޖެއްސުމަން ދިނުމަ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ބާރަވަނަ ނުކުތާ އަޅީ: ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއިން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ނަހަމަ ގޮތުގައި
ބާނިނކޮށްފައިވާކަމަން އުޖޫރަ މާލީފައިސާއަން ގެއްލުމުގެބަދަލުން، އަދި އެއީ އުޖޫރަ މާލީފައިސާގެ
ބަދަލު ގެއްލުން ސަބަބުކުރަމަން އުޖޫރަ މާލީފައިސާއަން ގެއްލުމުގެބަދަލު ކަމަން ބުނެ ފާހަގަކުރި
ނުކުތާއެވެ.

- ތޭރަވަނަ ނުކުތާ އަޅީ: ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއާއި އުޖޫރަ މާލީފައިސާ ދެމެދު ވެފައިވާ "އިންޝުއަރަންސް
ސަރވިސަސް ރިސްކް އެންޑް އެކްސެސް ޕޮ ކޮމިޝަން އެގްރީމަންޓް" އަޅި ކޮންސެޕްޓުލަސްކުރެ
އާއި އެގްރީމަންޓްއަކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ގަޟިއްޔާއިން
ކަނޑައަޅުއްވައިދޭ، އެއީ، އެއް ބައިވެރިއަކު އަނެއް ބައިވެރިއަކަށް ހުރުމަތްކޮށް ދިނުމަކަށްވާ
ހިނދު، އެ ހުރުމަތް ހޯރަސް އިންޓަރެސްޓްއިން ދޫކަން ސާބިތުވާން ނުކޮށް އިތުރުވެސް، އަދި

ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައިވާގޮތުން ކޯޓުތަކުގެ ދަރަޖާ ދިނުން އެ ބަޔަކަށްގެ

މައްޗަށް އެ ކޯޓުތަކުގެދަރަޖި ބަޔާކޮށް ބަދަލުވެވިދާކަން އުސޫލުން އޮތިރުގެންވެސް،

ކޯޓުތަކުގެ ދަރަޖާ އެއް ކަމަކަށް ކަމެއްގައި ކޯޓަށް ބަލަން ފަރާތެއް ގޮތުގައި

ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާމެދު ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ދެއްކިފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

8. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން އޫރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބުނެފައިވަނީ، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ އެއްވެސް ފައިސާއެއް ނުވަތަ ގެއްލުމުގެ ބަދަލެއް ދޭންޖެހޭ ގޮތަކަށް އޮތް އެއްބަސްވުމެއް ނޫންކަމަށާއި އަދި ކޮމްޕެންސޭޝަނެއް ނުވަތަ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމާމެދު ޚިލާފު އުފެދިއްޖެނަމަ ކުރިއަށްގެންދާނީ އާބިޓްރޭޝަނުގެ މަގު ކަން އެއްބަސްވުމުގައި ލިޔެވިފައި އޮތް އިރު ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔުން ކަމަށްވެސް ޤަވާޢިދުތަކާ ޚިލާފުކަމަށެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޚާއްޞަ އިސްތިސްނާ އަށް އޫރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ދެކުންފުނީގެ ހިފުމަކީ ދަށް ކުރިޔަށްވެސް ގަސްދުގައި ކަމަށް އެގްރީމަންޓް ބޭރުން ނަގަފައިވާ އާއިން ސާބިތުކުރެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ. އަދި ހިދުމަތް ދޭން ވަނީ ސަރވިސްއެއް އެއްބަސްވުމުގައި ނުވެއްޖެނަމަ، ކުރިޔަށް އިންވޮއިސް ވީ ފެއިލްވާކަން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުރިޔަށް އިންވޮއިސް އަށް އޫރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ދުވަސްގޮސްދިޔަ ހިދުމަތާ ދެން ބޭނުންކުރިއަސް އެ ހިދުމަތް ދެން ކޮރިޔާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެވެ.

9. ޖަވާބުގައި ހުށަހެޅި އިން ބޭނުންކުރިއަސް ދެފަރާތުގެ މެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ އާގައި މުޢާމަލާތް ހިމެނޭ ސަރބަސް ކޯޓުތަކުގެއްކަމަށް ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާ އެއްބަސްވުން އަދި ވާރަކަށް ހިދުމަތްތަކާ ދިނުމަށް ކަމަށް އަދި އެ ހިދުމަތުގެ ސަބަބުން ދެފަރާތަށްވެސް މާލީ މަސްލަހަތު ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން މުޢާމަލާތް ނުވާ އެގްރީމަންޓްކަމަށް ބެލޭ ބެލުން ޤަބޫލުކުރަނީ ނުކުތާއެވެ. އަދި

އަރިބިޓްރޭޝަންގެ އުސޫލު ހިޔާރު ކުރުމަށް އެއްބަސްވުމުގައި އޮތް އިރު، އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިވެހިބަހުން ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށްވެސް އެއްބަސްވުމުގައި ވާކަމަށެވެ. ނަމަވެސް އަރިބިޓްރޭޝަން އަދި މައްސަލަ ހުށަހެޅުން އުސޫލެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގާއިމުވެފައި ނެތުމުން ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ކަމަށާއި ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ބެލުމުގައި ހުށަހެޅި ނުކުތް ކަމަށް ދެކޭ ކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ފުރުޞަތުދެމުންދިޔަ ކޭޝިންގެ ޚިދުމަތުގެ ސްޕީޑް 700Mbps އިން 50Mbps އަށް ދަށްކުރުމުން މޯލްޑިވްސް އުރީދޫ ފަހުން އޭގެ ދަށްވިކަމަށާއި 250Mbps ގެ ސްޕީޑަށްވެސް އިތުރުވެފައިވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ޚިދުމަތުގެ ސްޕީޑް ދަށް ކޮށްފައިވަނީ ގަސްތުގައިކަން އެނގޭ ކަމަށެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން އިންޓަރނެޓް ސްޕީޑް ދަށްވެ ފޯކަސް އިންފޯކޮމް އަށް ގިނަ ކަސްޓަމަރުންތަކެއް ގެއްލިފައިވާކަމަށެވެ. އަދި އެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދަށު ކޯޓުން ނަގާދީފައިވަނީ ރަނގަޅަށްކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އެދޭ ގޮތަށް ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ދަމަހައްޓައިދިނުން ކަމަށެވެ.

އެއްބަސްވުމުގައިވާ "ކޭޝިންގ" ގެ ޚިދުމަތަކީ ކޮބާ؟

10. މި މައްސަލައިގައި ޚިލާފު އުފެދިފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ކޭޝިންގެ ޚިދުމަތާ ގުޅޭގޮތުން އޮތް އެއްބަސްވުމެއްކަމުން ކޭޝިންގ އަކީ ކޮބައިތޯ ބަލާލުން މުހިންމެވެ. ކޭޝިންގ (Caching) އަކީ ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމަކުން މައުލޫމާތު ލިބިގަތުން އަވަސް ކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންކުރާ އުކުޅެކެވެ. އެގޮތުން ކޭޝިންގ ދުރުވެރިކަން ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމުގައި ޑޭޓާ ނުވަތަ މައުލޫމާތު ރައްކާކުރެވެއެވެ.[6] ކޭޝިންގ ގެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ މިފަދައިން ޑޭޓާ ނުވަތަ މައުލޫމާތު ރައްކާކުރުމުގެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ. މިޚިދުމަތުގެ ސަބަބުން އެއްފަހަރު އެކްސެސްވާ (access) ނުވަތަ ވާސިލުވާ މައުލޫމާތު ކޭޝިންގ ދުރުވެރިކަން

6 . Journal of Intellectual Property Law, Volume 4, Issue 2, Article 3, Page 277

ރައްކާކުރެވެއެވެ. އަދި އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ މަޢުލޫމާތު އަލުން ގެނުވަން ބޭނުންވެއްޖެނަމަ، އެ މަޢުލޫމާތުތަކަށް އަވަހަށް ވާސިލް (access) ވެވި، ލިބިގަންނަ ޚިދުމަތުގެ ދުވެލި (speed) އަވަސްވެއެވެ. ކޭޝިންގެ މައިގަނޑު ބޭނުމަކީވެސް މިއީއެވެ.[7]

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާ އާއި ދެވަނަ ނުކުތާއާމެދު ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

11. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާއި ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ އެގްރީމެންޓަށް މަޝްރޫޢާ ގެނެސްގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ދެނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން މި ނުކުތާތަކުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ދަޢުވާތަކީ މުދަލުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގައި އެއްބަސްވެވިފައިވާ ޚިލާފު އުފެދޭ ހާލަތެއްގައި އާރބިޓްރޭޝަނުގެ މަގު އިޚްތިޔާރު ކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންނުވާނެ ކަމަށާއި، ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ބަލާފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު -2017/HC A/386 ފަސްޚުކުރާ ޚިލާފަށް ކަމަށާއި އަދި އެގްރީމެންޓުގެ މަޝްރޫޢާ ކުރިއަށް ގެންދަން ދިވެހި ދައުލަތުގެ ނިޒާމެއް ނެތުމަކީ، އެ މަޝްރޫޢާއި ކޯޓުން ކުރިއަށް ގެންދަން ކަނޑައެޅިގެން ޤާނޫނީ ހަމައެއް ސާބިތުނުވާ ކަމަށެވެ.

11.1. އެޕީޑު މޯލްޑިވްސް އާއި ކޮރަސް އިންޓަރނެޓު އާ ދެމެދު ވެފައިވާ އިސްތިމާރީ ބެހުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގައި އަންނަނިވި ފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

> 28 "In the event that a dispute is not resolved amicably within a period of three (3) months, the matter shall be submitted for exclusive resolution under the Arbitration Act (Law no·10/2013)·

[7] . https://aws.amazon.com/caching/

The place of arbitration shall be the Maldives and the language of the proceedings shall be Dhivehi· The procedural law of the place of arbitration shall apply where the Rules are silent·”

މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ އެއްބަސްވުމާމެދު ދެފަރާތުގެމެދުގައި އުފެދޭ ޚިލާފެއް ސޮލްވްކުރެވިދާނެގޮތާއި، ބަހުސް ނުކުރެވިއްޖެނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާބިޓްރޭޝަންގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އާބިޓްރޭޝަން އަށް ހުށަހެޅިދާނެ ކަމަށެވެ. އަދި އާބިޓްރޭޝަންގެ މަރުކަޒާ ކުރިއަށްގެންދަންޖެހޭނީ ދިވެހިބަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނު ވަކިގޮތެއް ބަޔާން ނުކުރާ ހާލަތުގައި އާބިޓްރޭޝަން ކުރިއަށްދާ ތަނުގެ އިޖުރާއީ ޤާނޫނު ހިނގާނެ ކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައި އުޅުނީ މަޙްކަމާ ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި މާއްދާގައި އާބިޓްރޭޝަންގެ މަގު ހުރިހާކަމަކަށްޓަކައިކަމަށް އޮތުމުން އެއްބަސްވުމާމެދު އުފެދުން ޚިލާފު މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚުތިޔާރު ސިވިލް ކޯޓަށް ލިބިގެން ނުވާނެ ކަމަށެވެ. ފަހަރެއް އިންޓަރިމް އިން ބެލެނިވެރިވާ އަރބިޓްރޭޝަނަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އިތުރަށް އިންޓިރިމް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހަމަޖެހިފައިނުވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާބިޓްރޭޝަންގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އަރބިޓްރޭޝަނަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުން ނުކުރުމުން ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިދާނެކަމަށެވެ. އަދި އެކަމުގައި ޤާނޫނީ ހުރަހެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

11.2 ދަށު ކޯޓުގެ މައްސަލައިގެ ފައިލުގައިވާ ލިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު، އެބަރަކީ ޖެނެރަލްގެ ޝަރީޢަތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ފޮނުވާފައިވާ ނަންބަރު 32-A4-CP/144/2018/233 (26 އޮކްޓޫބަރު 2018) ސިޓީގައި، އާބިޓްރޭޝަން ސެންޓަރުގެ ޕްރެކްޓިސްޑިރެކްޝަންގެ ބަދަލު 2014 ވަނަ އަހަރުގެ އޮކްޓޫބަރު މަހު 3 ވަނަ ދުވަހުން އަލުން ފެށިގެން ކުރިއަށްގެންދަވާނެކަމަށް، ސެންޓަރުގެ އާންމު ސިޔާސަތުތަކުން ކަނޑައަޅާ ގޮތުގެ ސެންޓަރު ހިންގުމަށް އެ ބޯޑުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ކަމަށާއި ނަމަވެސް، އެ ސެންޓަރު ގާއިމުކުރުމާއިގުޅޭ ޤަވާޢިދު އިޖުރާ މަސައްކަތްތައް އެބޭނުން ކޮންޓްރެކްޓާ ކަމަށް ބައާންކޮށްފައިވާކަމެވެ.

އެހެންކަމުން އާބިޓްރޭޝަން ސެންޓަރަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އިންތިޒާމް އެއިރު ހަމަޖެހިފައިނުވާކަން އެސިޓީން އެނގެއެވެ.

11.3 އިސްވެ ބުނެވުނު އެއްބަސްވުމުގައި އާބިޓްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޙަވާލާދީ އަދި އާބިޓްރޭޝަންގެ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިވެހިބަހުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާބިޓްރޭޝަންގެ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށްކަން އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް ރާއްޖޭގައި އެފަދައިން އާބިޓްރޭޝަނަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އިންތިޒާމް އެއިރު ހަމަޖެހިފައިނުވާތީ، އެއްބަސްވުމާއެކު ޚިލާފު އުޞޫލު ބާރަތުގައި އަދި އެއްބަސްވުމާ ވަކި ފަރާތަކުން ހިޔާރުވާ ބާރާތުގައި ކަމާބެހޭ ކޯޓުން ފަރުމާއެއް އެއްބަސްވުމުގެ އަސްލު ބައިވެރިޔާއަށް ހުރަހެއް އޮތް ކަމެއް ނުދެކެމެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި ސިވިލް ކޯޓަށް އެއްބަސްވުމާބެހޭ މައްސަލައެއް ނުބެލޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެން ނުވާކަމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ބުނި ނަމަވެސް އެއީ ޤާނޫނީގޮތުން ރަނގަޅު ބުނުމެއްކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާ އާއި ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ އާއި ނުވަވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރެވުން

12. އިސްތިއުނާފީ 3ވަނަ ނުކުތާ، 4ވަނަ ނުކުތާ އަދި 9ވަނަ ނުކުތާއަކީ ދެފަރާތުގެ މެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ އެއްވެސް ގޮތަކުން ބަދަލެއް ނުގެނެވޭނެކަމުގެ ދެފަރާތުގެ އިލްތިޒާމުގައި ގައިދުކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށާއި ނަމަވެސް ދެފަރާތުގެ އިލްތިޒާމް އެއަށްވުރެ ފުޅާކޮށްގެން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމުގެ ދަރަޖައިން އެއްބަސްވުން މާނަކޮށްފައިވާކަމާ އެފަދައިން މާނަކުރުމުގެ އިޖްތިހާދު ޝަރީޢަތަށް ލިބިގެން ނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ދިން ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން

ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ 23 ވަނަ މާއްދާ އާއި 16 ވަނަ މާއްދާގެ (C) އާ ހިލާފަށް ދަތުރުކުޅުން އެއްބަސްވުން މުނަކަށްކުރިފައިވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން މި މާއްދާތަކުގައި ބުނަނީ ޤާނޫނީ ބަޔާނުން މުޅިނގެ. އެގޮތުން އެ މާއްދާތަކުގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތުގައިންނެވެ.

16 – "Each Party reperesents and warrants to and for the benefit of the other Party as follows:-"

c. "this Agreement is legal, valid and its binding obligations and enforceable against it in accordance with its terms";

23 – "Neither Party shall in any event be liable to each other for any indirect, economic, incidental, special, punitive or consequential loss including, without limitation, loss of profit, loss of income, loss of good will, loss of anticipated savings, loss of revenue, loss of a commercial opportunity or contract, whether or not the other Party has been advised of the possibility of such loss."

އެއްބަސްވުމުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (C) ގައި ބާރުންކޮށްފައިވަނީ އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުކުރެވޭނީ އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތަކާއެއްގޮތަށް ކަމަށެވެ. އަދި 23 ވަނަ މާއްދާގައި ބާރުންކޮށްފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ ދެ ބައިވެރިންފަރާތް ޒިންމާ ނަގަން ނުޖެހޭނީ ގެއްލުންތަކެވެ. ނަމަވެސް މީގެ ތެރެއިން ސީދާ ގެއްލުން (direct loss) ހިމެނިގެން ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އެއްވެސް ގެއްލުމެއްގެ ބަދަލެއް ނަގައިނުދެވޭނެ ކަމަށް ޢުޒުރު މާލީ ވެސް އިން ބުނާ ބުނުމަކީ އެއްބަސްވުމަކަށް ބަލައިލު ދަނޑިމަތީ ބުނުމެއް ނޫނެވެ. އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއަކު އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން އަނެއް ފަރާތަށް ސީދާ ލިބޭ ގެއްލުން

(direct loss) ނަގައިދިނުމަށް މި އެއްބަސްވުން ހުރަހެއް ނާޅައެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދެވިދާނެ ކަމަށް ދަށު ކޯޓުން މާނަކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ކަމަށް ދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ފަސްވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރުން

13. އެގްރީމަންޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "ކޮމިޝަން" ގެ ހިސާބުކުރެވޭ ފޯކާސްޓް އިންފޯކޮށްގެ "ކުރި ވިޔަފާރި" އެއް ނޫންކަމާއި، އެއީ، އިންޓަރނެޓްގެ ޒަރިއްޔާ އިތުރު ފުރިހަމަކުރެއް ގެނެސްދޭ ކަމެއްކަމަކާއި ނަމަވެސް އަދި އެއާ ނުލައި އިންޓަރނެޓްގެ ޒަރިއްޔާ ދޫކުރާ ކަންކަމުގެ ނަމަވެސް، އެއިންކަމަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަމުންދާއިރު، އެއީ (ކޮމިޝަންގެ އަދި) ފޯކާސް އިންފޯކޮށްގެ ކުރި ވިޔަފާރިކަމަށް ބުނެވޭ ބިނާވެގެން ޢަމަލުކުރާ، އެ ބުނުމަށް ރަނގަޅުވާނެ ކަމެއް ފެންނަ ކަމަށް ބެލެވޭ ފަހަރެއްގައި އިސްތިއުނާފީ ފަސްވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ސަބަބު ނުވާކަމަށް ޝަރީޢަތުން ދޭހަވާ ގޮތަށް ޒިންމާ ބަލައިގަތުމަކީ ހުކުމް ކުރަން ނުޖެހޭ ކަމަކަށް ވެއެވެ. މި ނުކުތާއަށް އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާގައި ބަލައި ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ނުކުތާއެއް ނެތް ބެލުން ފެނިއްޖެއެވެ.

14. މަދަނީ ބާރު ފަސޭހަކުރު ޤާނޫނީ ގޮތުން ގެއްލުން ހާމަކުރައްވާފައިވަން ހަމައެކަނި ބިނާ ބުނުމަކުން ނުވަތަ ރިޢާޔަތްކުރަނީގައި މިންވަރަށް ހުރިހާކަން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާނަމަ ބިނާ ބުނުމަކުން އެ މަދަނީ ބާރު ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[8] 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ މިންވަރަށް ވާސިލްވެވޭނެކަމާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ގެއްލުން ހާމަކުރައްވާ ކަމަށް ބިނާ ނަމަ ނުވަތަ ބައްދަލުކުރެއްވިކަމަށް ބިނާކުރަނީ ނުވަތަ އިސްލާހުކުރަން ހުށަހެޅުއްވިކަމަށް ބިނާ ނަމަ އެކަމުގައި އެދޭ ޤާނޫނީ ބަސްކަމާ ކޯޓުތަކަށް އެ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު އެދޭ ފަރާތުން ސާފުކޮށް ބަޔާންވާންކަމަށް

8. ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމާމެދު ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓުތަކުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[9] ކަން މިހެން އޮތުމުން، އިސްތިއުނާފީ ފަސްވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ކޮން އުސޫލަކާއި އަދި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ހިނގަމުންދާކަން އުފެދޭ ޕްރޮބޭޝަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަމަށް ބަލާއި މި ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފީ މަޙްކަމާގައި ބަލައި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަން އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ޤާނޫނީ އުސޫލަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ އަށްވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

15. އިސްތިއުނާފީ އަށްވަނަ ނުކުތާ އަކީ ޝަރީޢަތުގެ ލިޔެކިޔުން ބަދަލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާ ނިމިފައިވަނީކަން، ޓެކްސް އިންވޮއިސް ހުށަހެޅި "ޓޫސް އޮފް ރެފަރެންސް ރިޕޯޓް" އަދި މިނިވަން އޮޑިޓް ފާހަގަކުރުން، އިންޓަރނޭޝަނަލް މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތަށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ރިޕޯޓެއްކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާއާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ހުކުމާއި ސާބިތުވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިއިރު، ދަށު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ފާހަގަކުރުމުން ނުކުތާތަކުގެ އަށްވަނަ ނުކުތާގެ (ހ) ގައި "ޓޫސް އޮފް ރެފަރެންސް ރިޕޯޓް" އަދި މިނިވަން އޮޑިޓް ފާހަގަކުރުން، އިންޓަރނޭޝަނަލް މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތަށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް އެކަމާ ގުޅޭ އިތުރު ތަފްސީލެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ. އެހެނަސް އެކަމަކީ ކޮން ޤާނޫނީ އުސޫލަކާ ހިލާފު

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމާމެދު ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު

ކަމެއް ކަމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއަށް ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން މި ނުކުތާގައި ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅާނެ ބޭނުމެއް ނެތްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނިންމުންތަކުން[10] އެނގެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ އެގްރީމަންޓު ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

16. އެގްރީމަންޓު ނުކުތާއަކީ އެގްރީމަންޓުގެ ދަށުން ފޯކަސް އިންފޯކޮމްއިން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއަށް ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ހިދުމަތްތައް މިހާރުވެސް ދެމުންދާކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާއިރު ކަނޑައެޅިގެން ބްރޯޑްބޭންޑް ހިދުމަތްކުރަމުންދާކަމާއި، އަދި "ކޯލްސެންޓަރު" ގެ ހިދުމަތަކީ ކަސްޓަމަރުންނަށް ހިދުމަތްދޭއިރު ބޭނުންކުރެވޭނޭ ހިދުމަތެއްކަމަށް ބަޔާންކުރާ ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ބޭނުންވެފައިވާ 14 ޑިސެމްބަރު 2015 ގައި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އަދި އެ.އެސް.ޕީ ޓެލިކޮމްސް ސަރވިސަސް ދެމެދު ގެނެވުނު ފޯކަސް އިންފޯކޮމްގެ އެ.އެސް.ޕީ ޓެލިކޮމްސް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްއިން ބޭނުންކުރަމުންދާ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް އެފަދައިން ކަންކަން ބަލަހައްޓަން ފޯކަސް އިންފޯކޮމް އިން ހިދުމަތް ސަރަޙައްދުގެ ކަމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ބޭނުންވެއެވެ. އެހެންކަމުން ފޯކަސް އިންފޯކޮމް އިން ހިދުމަތް ދެމުންދާކަމަށް ދަލީލު ކަނޑައަޅާނެ ބްރޯޑްބޭންޑް ހިދުމަތް ކަމަށް ނުދެއްކެވެ. އަދި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ފޯކަސް އިންފޯކޮމް އަށް ދޭ ކޯލްސެންޓަރު ގެ ހިދުމަތާއި ފޯކަސް އިންފޯކޮމްގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް ދޭ އިންޓަރނެޓްގެ ފޯނުތަކު ބަލަހައްޓަމުންދާ ދޭ ހިދުމަތެއްކަމަށް ދަލީލު ކޯޓުން އެދިފައިވަނީ ބަޔާންކޮށްދިނުމާއި ހިލާފަށް ބޮޑު ބްރޯޑްބޭންޑް ހިދުމަތްކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

10. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/87، 2019/SC-L/88، 2019/SC-L/89، 2019/SC-L/90 އަދި 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމާމެދު ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު

އިސްތިއުނާފު ބާރަވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

17. އިސްތިއުނާފު ބާރަވަނަ ނުކުތާއަކީ ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ނަހަމަ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރައްވާފައިވާކަން ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

17.1. މިނުކުތާއާގުޅޭގޮތުން އުރީދޫ މޮބައިލްސް އިން ފޯރުކޮށްދީފައިވާ އެއްކަމަކީ ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް ޔުނިޓުގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅުމަށް ދައުވާ ފޮނުވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "އިބްރާހީމް ރިޒާން" ގެ ހިސާބުން ނުނެގުމަށް ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް އެއްބަސްވެފައިވާކަމެވެ. ނަމަވެސް އިބްރާހީމް ރިޒާން ވަނީ ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސްގެ ޖަވާބުން 19 ޑިސެންބަރު 2018 ދުވަހުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމަށް ހާޒިރުވެ ޤާނޫނާ ވަރަކަށްކަމެ ދައްކާފައިވަނީމެވެ. އަދި އެ ވަރަކަށްކަމު ދައްކަވަނިވީގެ ފުރުޞަތު ނުދީފައިވާކަމެވެ. ދައްކަވައި ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް އިން ބުނެފައިވާ އިބްރާހީމް ރިޒާން ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރުވުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުގައި ނުކުތްކަމުގައި ކޮށްފައިވާ ދިރާސާތަކުގެ ބަޔަކުކަމެއްނުވާތީ ކަމަށާއި އަދި އެ ޝަހާދަތުން ޝަރީޢަތުގައި ފުރަތަމަ ބައްޔިނާއެއްގެ ގޮތުގައި ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް އިން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތަފްސީލުތައް އެ ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ އުރީދޫ މޮބައިލްސް އިން ދައުރުތައް ދެއްކިފައިވާކަމެވެ. ދެން ކަރަދު ހިސާބުގެ އެފުރުޞަތު ލިބިދޭ ޕޮލިސް ފަރާތްތަކަށް ތަފުސީލު، ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސްގެ ޖަވާބުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ބައްޔިނާއެއްކަމުގައި ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުމުގެ ވަކިން ފާޅުވުމަށް ސަރުކާރުން އެވެ. އަދި އިބްރާހީމް ރިޒާނުގެ ޝަހާދަތް ބަލައިނުގަތުމަކީ ހިފެހެއްޓިފައެވެ. އަދި އެ ފާހަގަކުރި ބަޔާން ހާޒިރުކުރުވުމަށް އެދުނު ނަތީޖާ.

17.2. މިނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން އުރީދޫ މޮބައިލްސް އިން ފޯރުކޮށްދީފައިވާ ދެވަނަ ކަމަކީ ޝުހާދާ ބަޔާން ހުށަހެޅުމަށްފަހު ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް އިން "ރަޝީދު އަޙްމަދު ހަސަން ރިޒާން" ހުށަހެޅުއްވާފައިވާ އެ ރިޔާޒް އާގެ ކުރިންވެސް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު އެކޮށްދިނުން. އެހެންކަމުން އެކަމަކީ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ނަހަމަ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާކަމެވެ. ޚިލާފުގައި ޕޮލިސް އިންޓެލިޖެންސް ބުނެފައިވާ އެވިޑެންސް

އެ ރިޕޯޓު ހުށަހަޅާފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގައި އެދުމުން ސަރވީހެއް ފުރުސަތު ދިނުމުން ކަމަށެވެ. ދަށު ކޯޓުގެ ޖަލްސާތަކަށް ބެލިއިރު 10 ޑިސެމްބަރު 2018 ދުވަހު އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ހުށަހަޅާފައިވާ "އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރު ބަޔާން"[11] ގައި ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓް އިން ހުށަހެޅި "ކޯލް ޑީޓެއިލް ރިޕޯޓު" އަށް ބަލާއިރު ދީފައިވާތީއެވެ. އެހެންކަމުން އެ ރިޕޯޓަށް ބަލާއިރު ދިނުމަށް އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސް އަށް ފުރުސަތު ދީފައިވާކަމުގައިވިޔަސް، އެ ރިޕޯޓު ފަހުގެ ތާރީޚެއްގައި ހުށަހެޅުމަކީ ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓް ސަރވީހެއްގެ މަޤްޞަދާ ޚިލާފު ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާކަން ސާބިތުވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ބާރަވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

18. އިސްތިއުނާފުގެ ބާރަވަނަ ނުކުތާއަކީ ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓާއި އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސާ ދެމެދު ވެފައިވާ "އިންޓަރކަނެކްޓް ސަރވިސަސް ރީސެލަރ އެންޑް އެކްސެސް ޓު ކޮލޮކޭޝަން އެގްރީމަންޓް" އަކީ ކޮމާޝަލް އެއް އެގްރީމަންޓެއްކަމަށް ދަށު ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުގައި ހަމައެކަނި ސާފުކުރެވުނުކަމަށް ބެލުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެވެ. މިނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިއިރު، ދެފަރާތުން މި އެއްބަސްވުން ވެފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް ދޭން ގެންދިޔަ އިންޓަރނެޓްގެ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ދެފަރާތުން އެކުގައި މަސައްކަތް ކުރުމަށްޓަކައިކަން އެއްބަސްވުމަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.[12] އެގޮތުން މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓުގެ "އިންޓަރނެޓް ރީސެލަރ" (ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓުގެ އިންޓަރނެޓް ޕެކޭޖް ދެވަނަ ފަރާތެއް) އެއްގޮތުން އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސް އަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[13] އަދި ފޯކަސް އިންވެސްޓްމަންޓް އަކީ ކަސްޓަމަރުން ގެ ޒިންމާ ޓެކްނިކަލް ސަޕޯޓް ދޭނީ އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ކަމަށް އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ.[14] އެހެންކަމުން އެއްބަސްވުމުގެ

[11]. 10 ޑިސެމްބަރު 2018 ދުވަހު އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ހުށަހަޅާފައިވާ "އޫރިދޫ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރު ބަޔާން"

[12]. އެއްބަސްވުމުގެ ފުރަތަމަ ސަފްހާ (ސ)

[13]. އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ހ)

[14]. އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ށ)

އަނެއްފަރާތަށް ފުރުޞަތުދޭ ހިތުމަތުގެ މުޤާބިލުގައި އަނެއްފަރާތްތަކުންވެސް ހިތުމަތައް ދޭން އެއްބަސްވެފައިވާކަމާއި އަދި އެ ހިތުމަތުގެ ސަބަބުން ދެފަރާތަށްވެސް މަންފާތަކެއް ހާސިލުކުރެވޭނެކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން އެއްވެސް މުޤާބިލެއް ނުވަތަ ކޮންސިޑަރޭޝަނެއް ނެތް އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ޤާނޫނީ ބަރުދަނެއްވާ ބުނުމަކީ ރަނގަޅު ބުނުމެއް ނޫންކަން އެނގެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ހަވަނަ ނުކުތާ އާއި ހަތްވަނަ ނުކުތާ އާއި ދިހަވަނަ ނުކުތާއަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް

19. އިސްތިއުނާފީ 6 ވަނަ ނުކުތާ، 7 ވަނަ ނުކުތާ އަދި 10 ވަނަ ނުކުތާއަކީ ސިވިލް ކޯޓުން ޕްރޮމިސް އިސްޓޮޕަލް އަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށް ރަނގަޅަށް ދޫކުރަމުން ބުނު ނުކުތާތަކެވެ. އެގޮތުން ޕްރޮމިސް އިސްޓޮޕަލް އަކީ ގެއްލުމުގެ ވަޢުދުވާކަން ސާބިތުކުރެވުނުވިޔަސް އަދި ލިބުނުކަމުގައިވިޔަސް ގެއްލުން އުޞޫލު މުޢާމަލާތްތަކުގައި ގެއްލުމެއްވާކަން ސާބިތުކުރުމަށްފަހު އަދި ގެއްލުން ކުރެވޭ ޕްރޮމިސް އިސްޓޮޕަލްއިން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރަމުންދާކަން އެނގެން ނެތް އިރު އެފަރާތަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91(ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު) ގެ 24 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށް އުޞޫލު ޕްރޮމިސް އިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ދަރުމަތެރިކަން ކަނޑައަޅާފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުން އުފެދި ޕްރޮމިސް އިން ޕްރޮމިސް އިސްޓޮޕަލް އަކީ ދެފުށްގެންދިޔަ ހިތުމަތުގެ ސާބިތު ދަށަށް ކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިނުވާކަމެވެ. އަދި އެހިސާބާ ގުޅިގެން ޕްރޮމިސް އިސްޓޮޕަލް އަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ލިބިދިނުމުގެ ކަނޑައަޅާފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށެވެ.

19.1 ދިފާޢުގެ ދަލީލު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ބަލާއިރު، ދިފާޢުން މި އެއްބަސްވުން ވެފައިވާ ދިފާޢުގެ ކަސްޓަމަރުންނަށް ދަތުރު ގެންދިޔަ އިންޓަރެސްޓްގެ ހިތުމަތުގެ ފުރުސަތު

ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ދެފަރާތުން އެކުގައި މަސައްކަތް ކުރުމަށްޓަކައިކަން އެނގެއެވެ.[15] އެގޮތުން މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފޯކަސް އިންފްރާގެ "އިންޓަރނެޓް ރީސެލަރ" އެއްގޮތުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ދައްކަންވާނެ ވެއެވެ.[16] އަދި މުޤާބިލުގައި ފޯކަސް އިންފްރާގެ އަށް ކަސްޓަމަރުންގެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ.[17] އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ކަސްޓަމަރުން ގެ ޚިދުމަތް ދީފައިންވާކަން ފޯކަސް އިން ބްލޮކްކުރައްވާފައެވެ. ނަމަވެސް ބްލޮކްކުރައިދިނީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ފޯރުކޮށްދެމުން ދިޔަ ޚިދުމަތުގެ ސްޕީޑް ދަށް ކޮށްލައިފާ ކަމަށާއި އެކަމަކީ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުން ކަމަށެވެ.

19.2. އެއްބަސްވުމަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ އެއްވެސް މާއްދާއެއްގައި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ފޯކަސް އިންފްރާއަށް ކަސްޓަމަރުން ގެ ޚިދުމަތްދިނުމުގައި ވަކި ސްޕީޑް ލިމިޓެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ. އުރީދޫ މޯލްޑިވްސްގެ މައްޗަށް ލާޒިމު ވެގެންވަނީ އެ ކަސްޓަމަރުން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ. އަދި އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ދެމުންގެންދިޔަ ޚިދުމަތް ދަށްވެގެންވާކަމަށް ބުނެ ފޯކަސް އިންފްރާއިން ހާޖަތް ހުށަހަޅައިދިނަމަވެސް، އެ ޚިދުމަތް ދަށްވީ އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ގަސްދުގައި ކުރި ކަމެއްކަމަށް ފޯކަސް އިންފްރާއިން ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވެއެވެ. ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ލިޔުންތަކުން ބެލުމުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ދެމުންގެންދިޔަ ޚިދުމަތުގައި މައްސަލަތަކެއް އޮތްކަމަށް ބަޔާންކުރައިދިން އެކި ފޯކަސް އިންފްރާ އިން ކަސްޓަމަރުންނާއި އިމެއިލްތަކުން އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް އިން ޖަވާބުދީފައިވުން ޑިސްކަނެކްޓްވާކަމާއި ކަސްޓަމަރުންގެ ސްޕީޑް ރަނގަޅުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ކަމަށް ބުނެފައިވާކަން އެނގެއެވެ. އެފަދައިން އީމެއިލްތަކުން ޚިދުމަތްދޭނެކަމާއި 50Mbps އިން 250Mbps އަށްވެސް ފަހުން

15. އެއްބަސްވުމުގެ ފުރަތަމަ ސަފްހާ (ސީ)
16. އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ށ)
17. އެއްބަސްވުމުގެ 10 ވަނަ މާއްދާ (ބ)

ޚިދުމަތުގެ ސަޕްލައި މަތިވިކަން ޓެކްސް އިންވޮއިސްއިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައިވެސް ބެލުނުގައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން ޓޭކްސޭޝަން ގެ ޚިދުމަތް އުޅެނީ މުއާމަލާތް ފަހުން ޓެކްސް އިންވޮއިސްއިން ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ.

އެއްބަސްވުމުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (C) ގައި އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ބަޔާންވެގެންވާއިރު، އެއްބަސްވުމުގައި ލާޒިމުކޮށްފައިވާ ކަމަކާ ޚިލާފަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށް ދިން ޝަރީޢަތް ހުކުމް ހޯދުމަށް ކަމަށް ބެލެވޭ ނަމަވެސް ކަމަށް ދެވިދާނެ ފަރާތެއް ނެތެވެ. އަދި ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޫކުރަނީވެސް އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިވާނަމަ ކަން ކޮންޓްރެކްޓްބަލް ޤާނޫނުގެ[18] 23 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. އެމާއްދާގައި އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

23 (ހ) ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ބައިވެރިޔަކު އެކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފު އަމަލެއް ކޮށްފިނަމަ، އެ އަމަލެއް ކުރުމުން ލިބުނު ގެއްލުމަކަށް އެއަމަލުކުރި މީހަކު ބަދަލުދޭން ޖެހޭނެއެވެ."

އެހެންކަމުން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށް ދިން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިވާކަން ފާހަގަ އިންފޯމޭޝަނަށް ސާބިތުކުރެވިފައިވާތީ، ދަރަނިބާރު ފާހަގަ އިންފޯމޭޝަން ކޮށްފައިވާ ދަރުމަވެ ދަރަނި ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މުދަލަކީ ފާހަގަ އިންފޯމޭޝަނަށް ފޯނުކުރާ ލިބެންޖެހޭ ބަދަލު އެވަނީ މުއާމަލާތުގައި ނުލިބެއެވެ.

އެހެންކަމުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭދޭން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުން އިތުރަށް ހުރަހަކާއިވާ ކަންކަމަކީ މިހިނދުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

20. ބޮޑުވިލިޔަ ސިވިލްކޯޓުން އެހެން ހުކުމަކުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ދަޢުވާއާގެ ހުކުމަށް ބަދަލުގެނައުމަށް ކަމަކަށް އަހުރެންނަށް ބަލަވެއެވެ.

---

18. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދުގެ ރައުޔު؛

21. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު؛

22. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.

- **ހުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކާއި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުކުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3441/Cv-C/2017 ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމް، މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާގުން ބާތިލްކޮށް، މިގޮތުގެ މަތިން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ގަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދު

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު